

LAGUTSKOTTETS BETÄNKANDE nr 9/1979-80 med anledning av landskapsstyrelsens framställning till landstinget med förslag till landskapslag angående ändring av 16 § landskapslagen om kommunalvägar.

Landstinget har inbegärt lagutskottets utlåtande över ovannämnda framställning. Utskottet, som i ärendet hört lantrådet Folke Woivalin och överingenjören Anders Lindholm, ber med anledning härav få anföra följande.

Enligt den nu gällande landskapslagen om kommunalvägar är kommun berättigad att för vägunderhållet få landskapsbidrag efter prövning med minst 20 % och högst 60 % av de godtagbara kostnaderna. Bidraget kan höjas till högst 90 % om genomfartstrafik förekommer på vägen eller om väghållningen på grund av vägens längd eller terrängförhållandena är särskilt kostsam.

Landskapsstyrelsens prövning har under senare år inneburit att bidragsprocenterna graderats efter kommunernas bärkraftsklass, så att kommun i klass 1 ansetts berättigad till 60 % bidrag och kommun i klass 10 till 20 %. Extra förhöjt bidrag har beviljats endast för drift och underhåll av kommunalfärjor, för vilka bidraget de två senaste redovisningsåren varit 90 %. Det sammanlagda bidraget för alla kommunalvägar och -färjor i landskapet uppgick till 40,5 % av underhållskostnaderna år 1977 och till 44,0 % år 1978. Det var således för dessa år mer än 20 procentenheter högre än den undre bidragsgränsen, men likväl något lägre än den undre gräns som landskapsstyrelsen nu föreslår i sin framställning.

Landskapsstyrelsens förslag med de bidragsprocenter som anges i den till framställningen bifogade kalkylen skulle visserligen innebära avsevärt höjda bidrag för kommuner i de högre bärkraftsklasserna, men det kan inte anses tillfredsställande för kommunerna i de lägsta bärkraftsklasserna, där bidraget i en del fall t.o.m. skulle bli lägre än det hittills varit. Orsaken härtill är att i kalkylen inte har medtagits några tilläggsbidrag motsvarande dem som enligt rikets bestämmelser kan beviljas för underhåll av enskilda vägar. Landskapsstyrelsens lagförslag medger dock vissa tillägg.

Enligt 15 § förordningen om enskilda vägar i dess lydelse av den 23 december 1977 (FFS 998/77) kan i tilläggsbidrag för vägens underhåll beviljas på basen av annan trafik än vägdelägarnas högst 20 %, på basen av vägdelägarnas ekonomiska ställning högst 20 %, på basen av storleken av kostnaderna för vägens underhåll högst 10 % och på basen av vägsträckan per vägdelägare, som är fast bosatt inom vägens influensområde, högst 10 %. To-

talbeloppet av det bidrag som beviljas kan likväl uppgå till högst 80 %. Närmare bestämmelser om fastställandet av bidraget för statsunderstödda enskilda vägar har utfärdats av trafikministeriet (FFS 999/77).

Enligt den av landskapsstyrelsen föreslagna lagtexten skulle tilläggsbidrag kunna beviljas för kommunalväg "om genomfartstrafik förekommer på vägen eller om väghållningen på grund av vägens längd eller terrängförhållandena är särskilt kostsam". Denna formulering förutsätter att kommunerna håller i sär kostnaderna för sina olika kommunalvägar, vilket hittills av praktiska orsaker vanligen inte har skett, då tilläggsbidrag för vägunderhållet inte kommit i fråga. Lagutskottet finner det principiellt riktigt att kommunalvägarna i samma kommun behandlas som en helhet vid beviljandet av landskapsbidrag, emedan de är en gemensam angelägenhet för kommunens medlemmar. Endast om vägar inom samma kommun hör till områden med olika grundbidrag är det skäl att särskilja kostnaderna för dem.

Enligt landskapsstyrelsens förslag skulle landskapsbidraget nu bli helt oberoende av kommunens bärkraftsklass. Lagutskottet anser inte detta vara rättvist, utan föreslår att kommuner i bärkraftsklasserna 1, 2, 3 och 4 skulle ha rätt till tilläggsbidrag om respektive 20, 15, 10 och 5 procentenheter. Denna bestämmelse kan anses motsvara riksförordningens stadgande om tilläggsbidrag på grund av vägdelägarnas ekonomiska ställning.

Vidare föreslår utskottet att tilläggsbidrag för vägunderhållet skulle beviljas på grund av höga kostnader per invånare i kommunen, så att bidraget höjs med två procentenheter för varje fullt tiotal procent, varmed underhållskostnaderna per invånare för kommunalvägar och -färjor i kommunen överstiger de genomsnittliga kostnaderna per invånare för samtliga kommunalvägar och -färjor i Ålands landskommuner. Förhöjningen skulle likväl få uppgå till högst 20 procentenheter. Den har sin motsvarighet i riksförordningens tilläggsbidrag på grund av höga kilometerkostnader och lång vägsträcka per delägare i enskild väg.

Däremot föreslår utskottet att genomfartstrafik på kommunalväg inte längre skulle berättiga till tilläggsbidrag. Visserligen ger den livliga turismen upphov till en betydande trafik på många kommunalvägar, men att på basen härav fastställa vilket tilläggsbidrag som bör utgå för vissa vägar förutsätter mycket arbetsdryga trafikräkningar. Enligt utskottets mening kan de merkostnader som turisttrafiken och annan genomgångstrafik orsakar kommunen anses i viss mån beaktade genom det tilläggsbidrag som föreslås utgå då underhållskostnaderna för kommunens vägar, räknat per invånare, överstiger medeltalet i våra landskommuner.

Enligt förslagen ovan skulle för underhåll av kommunalvägar kunna beviljas två olika tilläggsbidrag om högst 20 %. Utskottet anser att det totala tilläggsbidraget likväl bör uppgå till högst 30 %. Härigenom kommer också det högsta möjliga bidraget för vägunderhåll att bli 5 % högre inom tilläggsstödsområdet än i övriga delar av landskapet. För kommunalfärjor skulle bidraget överallt vara detsamma, d.v.s. 80 %.

Av bilagda tabell framgår, att det av lagutskottet föreslagna bidragssystemet, tillämpat på landskommunernas utgifter för vägar och färjor år 1978, skulle ha ökat den sammanlagda bidragssumman med nära 97.000 mark jämfört med vad som utgår enligt nu gällande regler. En del av ökningen, 43,6 %, härrör av högre grundbidrag medan 56,4 % eller 54.725 mark utgör tilläggsbidrag enligt utskottets förslag. Hela ökningen innebär att bidragssumman skulle ha stigit med 29,1 %, om det nya systemet hade tillämpats. Som jämförelse kan nämnas, att anslaget för bidrag till statsunderstödda enskilda vägar i budgetpropositionen för år 1980 har höjts med 57 % från 1979 och med 86 % räknat från år 1978. Bortsett från kostnadsstegringar är höjningen av anslaget från 1979 till 1980 nära 50 %. Regeringen motser således att det nya bidragssystem, som enligt rikslagstiftningen tillämpas från den 1 januari 1978, kommer att medföra avsevärt ökade utgifter för staten.

Enligt lagutskottets förslag får ingen kommun lägre bidrag än enligt de nu gällande bidragsreglerna. Utskottet föreslår därför, att lagändringen skulle tillämpas redan vid beviljande av landskapsbidrag för kommunalvägarnas underhållskostnader under 1979.

Enligt utskottets förslag är bidragsprocenterna inte beroende av landskapsstyrelsens prövning, utan i sin helhet direkt fastslagna i lagtexten. Härigenom blir det lättare för kommunerna att uppgöra budget för väghållningen.

Genom det nya systemet får landskapsbidragen för kommunalvägar närmast karaktären av sådana landskapsandelar som avses i landskapslagen om landskapsstöd till kommuner (43/73). Lagutskottet har likväl inte infört termen landskapsandel i lagtexten, emedan det skulle förutsätta en mera omfattande lagändring. Det formella förfarandet vid anhållan om landskapsstöd är nämligen i landskapslagen om kommunalvägar reglerat på ett annat sätt än i landskapslagen om landskapsstöd till kommuner.

Den prövningsrätt, som enligt 8 § landskapslagen om landskapsstöd till kommuner tillkommer landskapsstyrelsen vid erläggande av landskapsandelar, bör anses föreligga också vid beviljande av bidrag för kommunalvägar, oaktat den nu föreslagna lagändringen. Uttrycket "godtagbara kostnader" anger nämligen inte bara att kostnaderna skall vara skäliga i förhållande till prestatio-

nera utan också att de är erforderliga för att hålla vägen i behörigt skick.

Med hänvisning till det ovan anförda får utskottet vördsamt föreslå

att Landstinget måtte antaga lagförslaget sålydande

L a n d s k a p s l a g

angående ändring av 16 § landskapslagen om kommunalvägar.

I enlighet med landstingets beslut

ändras 16 § 1 mom. landskapslagen den 16 april 1964 om kommunalvägar (16/64) som följer:

16 §.

Kommun är berättigad att på basen av godtagbara kostnader erhålla av landskapet i bidrag för drift och underhåll av färja och därtill hörande anordningar 80 procent samt för annat vägunderhåll

1) grundbidrag 50 procent inom Brändö, Föglö. Kumlinge, Kökars, Sottunga och Vårdö kommuner samt inom annan kommun i fråga om väg på ö eller ögrupp som har stadigvarande bosättning men saknar fast vägförbindelse;

2) grundbidrag 45 procent i övriga delar av landskapet;

3) tilläggsbidrag enligt kommunens bärkraftsklass som följer:

klass	1	2	3	4	5-10
procent	20	15	10	5	0 ; samt

4) tilläggsbidrag om 2 procent för varje fullt tiotal procent, varmed kostnaderna per invånare för underhåll och drift av kommunalvägar och -färjor i kommunen överstiger motsvarande kostnader per invånare för samtliga kommunalvägar och -färjor i Ålands landskommuner, likväl så att tilläggsbidraget enligt denna punkt får utgöra högst 20 procent och att det tillsammans med tilläggsbidraget enligt 3 punkten får uppgå till högst 30 procent.

Denna lag tillämpas första gången vid beviljande av bidrag för vägunderhållet året 1979.

Mariehamn den 14 december 1979.

På lagutskottets vägnar:

Sune Carlsson
ordförande

Lars Karlsson
sekreterare.

Närvarande i utskottet: ordföranden Sune Carlsson, viceordföranden Berg (delvis), ledamöterna A. Häggblom, B. Häggblom och J.-E. Lindfors samt ersättaren Eriksson (delvis).

Bidrag för landskommunernas kommunalvägar 1978

Kom- mun	Bär- kraft	Godkända utgifter			Bidrag, nuv.		Bidrag, förslag		Differens Mkr
		Totalt Mkr	Per inv. Mkr	% över medeltal	%	Mkr	%	Mkr	
Bv	2	50.957	89,39	51,8	56	28.533	75	38.213	+ 9.680
Bo	8	40.026	57,18	—	29	11.608	45	18.012	+ 6.404
Fi	5	77.625	38,31	—	42	32.602	45	34.931	+ 2.329
Fö	4	72.150	118,86	101,9	47	33.910	75	54.113	+ 20.203
Ge	3	28.626	90,47	53,7	51	14.600	65	18.607	+ 2.436
		15.703			90	14.133	80	12.562	
Ha	7	85.456	73,48	24,8	33	28.200	49	41.873	+ 13.673
Ja	7	68.957	29,12	—	33	22.756	45	31.031	+ 8.275
Ku	4	38.599	83,73	42,2	47	18.142	63	24.317	+ 6.175
Hö	3	27.685	92,59	57,3	51	14.119	70	19.380	+ 5.261
Le	4	49.674	58,23	—	47	23.347	50	24.837	+ 1.490
Lu	6	4.565	15,07	—	38	1.735	45	2.054	+ 319
Sa	8	91.475	57,35	—	29	26.528	45	41.164	+ 14.636
So	3	2.277	15,28	—	51	1.161	60	1.366	+ 205
Su	7	45.731	48,86	—	33	15.091	45	20.579	+ 5.488
Vå	1	21.293	158,68	169,5	60	12.776	80	17.034	+ 421
		38.372			60	34.535	80	30.698	
S:a		759.165	58,87	—	44,0	333.775	56,7	430.771	+ 96.996